

Cittaslow, social kapital og sociospatial planlægning

Gunnar Lind Haase Svendsen, lektor,
Syddansk Universitet, Esbjerg

1. Indledning

Social kapital, integration – og Cittaslow

Social kapital-forskningen interesserer sig i stigende grad for integrationsproblemer (se f.eks. Nannestad m.fl. 2008) – ikke mindst foranlediget af opkomsten af på mange måder problematiske parallelsamfund af indvandrere fra tredjeverdenslande. Denne tendens ser vi også i de skandinaviske velfærdsstater.

Undersøgelser peger i den forbindelse på, at økonomisk ulighed og ghettoisering undergraver tilliden i et samfund (Rothstein & Uslaner 2005; Uslaner 2006). Hermed risikerer et land at ende i en ond cirkel – en såkaldt social fælde (Rothstein 2005). Denne fælde ses i en dyb splittelse mellem forskellige sociale, etniske, politiske og/eller religiøse grupper og en 'modarbejden-hinanden', der er til økonomisk skade for alle. Hermed eroderer den sociale kapital eller – mere præcist – den *brobyggende* sociale kapital, forstået som netværkssamarbejde på tværs af grupper og baseret på udbredt tillid i et samfund (Putnam 2000: 22).

Den brobyggende type er på alle måder samfundsgavnlig – vi kender den bl.a. fra de mange danske frivillige foreninger, f.eks. idrætsforeningerne, hvor alle uanset baggrund er velkomne. Integration kan som sådan ses som et resultat af opbygning af brobyggende social kapital, der skal betragtes som et fælles gode for *alle* borgere, på linje med rent miljø, lav kriminalitet mv.

Af Cittaslows officielle dokumenter på nettet fremgår det, at sådanne problemstillinger stort set ikke optager bevægelsen. Den er i det store og hele ateoretisk og primært rettet mod miljø- og produktionsmæssige innovationer. Derfor kunne det måske være relevant at se på Cittaslow i et mere teoretisk lys – i dette tilfælde social kapital-teorierne.

Hovedspørgsmål og grundhypotese

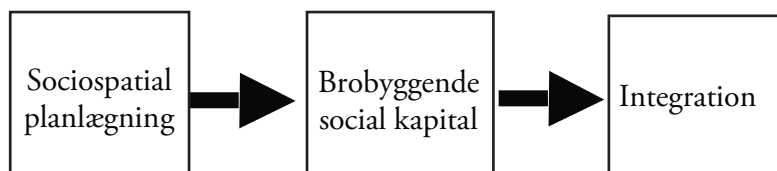
Hovedspørgsmålet bliver følgende: *Hvordan kan Cittaslow bidrage til at opbygge brobyggende social kapital og herigennem fremme integration?*

Eftersom brobyggende social kapital og integration forudsætter møder i det fysiske rum – og derfor mødesteder – vil jeg inddrage den fysiske planlægning. Hvordan skaber Cittaslow urbane design, der fremmer møder på tværs? Eller sagt med andre

ord: Hvordan kan selve bebyggelsen være med til at fostre brobyggende social kapital, møder på tværs og hermed integration?

I tråd med litteraturen er min grundantagelse her, at det er en *vellykket sociospatial planlægning*, der fører til opbygning af brobyggende social kapital, som igen medfører integration, jf. figur 1.¹

Figur 1. Sammenhængen mellem sociospatial planlægning, brobyggende social kapital og integration.

Mere specifikt er mit forslag til Cittaslow at udvikle en sociospatial planlægning, der sikrer store, levende samlingssteder, hvor alle er velkomne – f.eks. i form af det, jeg i det følgende vil benævne *multifunktionelle centre*. Med sociospatial planlægning mener jeg en planlægning, der søger at forene fysiske rum og socialt liv i et helhedsperspektiv.

Indhold

Først vil jeg i afsnit 2 kort beskrive, hvad Cittaslow er. Omend jeg er sympatisk indstillet over for bevægelsen, bliver det med de kritiske briller på. I afsnit 3 vil jeg argumentere for, at et brobyggende urbant design er særligt nærliggende i Holland og Skandinavien, fordi disse lande er højtillidslande med rodfæstede civilsamfund og demokratiske traditioner. Afsnit 4 handler om multifunktionelle centre i Holland og Danmark. Afsnit 5 afrunder.

2. Kritik af Cittaslow

Hvad er Cittaslow?

Cittaslow eller Slow City-bevægelsen blev grundlagt i 1999 i Norditalien. Fra begyndelsen var den kraftigt inspireret af Slow Food-bevægelsen fra 1986, ligeledes grundlagt i Italien (Cittaslow 2009a). Siden 1999 er 100 byer i 10 lande blevet certificerede som Cittaslowbyer (Cittaslow 2009b). I 2007 blev Svendborg den første Cittaslow by i Danmark.

Cittaslowideologien er grundlagt på en formodning om eksistensen af 'hurtige' og 'langsomme' verdener. Groft sagt er de hurtige verdener (*fast worlds*) præget af monotoni, materielle værdier, stress (*frenzy*), mangel på sanseindtryk og lav livsværdi. De hurtige verdener er globaliseringens vanartede børn: de globale landsbyer berøvet ethvert unikt træk – både hvad angår traditioner, kultur og produktionsmetoder. Disse byers primære funktion er at levere standardprodukter til et globalt marked snarere

end at gøre sine borgere lykkeligere. I modsætning hertil vil Cittaslowbevægelsen skabe lykkelige borgere i langsomme verdener (*slow worlds*).

Kort sagt opfattes den hurtige, sansefattige, globale by som uautentisk – en klon, der kun rummer det, alle andre byer har, ligesom monokulturelle landskaber. Den langsomme, sanserige, unikke Cittaslow emmer derimod af diversitet og autenticitet: kulturelt, bebyggelses-, natur-, erhvervs- og bevidsthedsmæssigt. Hermed bliver Cittaslow identisk med ‘good living’ og det overordnede formål “at promovere og sprede det gode liv-kulturen”, som det hedder i det internationale Cittaslowcharter (Cittaslow 2009a).

I Cittaslowmanifestet bliver ‘det gode liv-kulturen’ lidt nærmere beskrevet, nemlig som en livsform, der er i balance med både historien og nutiden:

At leve i en Cittaslow (..) er en livsform (..). Her er der fokus på et langsommere tempo, og menneskelighed og økologisk levevis vægtes højere end produktivitet og hurtighed. Det er en livsform, der er mere solidarisk med såvel nutidige som fremtidige generationer, og hvor der udvises respekt for de lokale særpræg og værdier i en stadig mere globaliseret verden (..). Det drejer sig om at kende og efterligne en livsmodel, der ikke kun vedrører maden, kulturen og samfundet, men også byplanlægningen, miljøet, energien, transportmidlerne, turismen, jordbruget, de unges uddannelse og selve grundlaget for menneskenes liv i samfundet (..). At leve i en Cittaslow betyder i korthed at give sig tid til at skabe livskvalitet i alle livets forhold, sætte farten ned og koncentrere sig om byens og verdens smag, farve og duft. (Cittaslow 2009c)

På baggrund heraf vil jeg i det følgende vælge at fremdrage to kritikpunkter: begrebslig uklarhed og mangel på en sociospatial planlægning, der søger at fremme møder på tværs og herigennem integration.

Uklar ideologi

Cittaslowideologien fremstår som uklar – i hvert fald når vi taler om de officielle dokumenter: charteret, hjemmesiden og manifestet.² Ideologien er primært udformet som en negation af en abstrakt ide om ‘globaliseringen’, alternativt ‘den globale landsby’. Den opfordrer os til at ‘skynde os langsomt’. Dens mål er at udbrede ‘det gode liv’. Og så videre. Der er tale om gummibegreber, som det står alle frit for at fortolke.

Og der er tale om en *negativ* definition: Den langsomme by ses som det modsatte af den hurtige ‘globale landsby’. Cittaslow er her “less frantic, yielding and fast”, som man læser på Cittaslowhjemmesiden, dvs. mindre stresset, eftergivende [for globaliseringen] og hurtig [end den globale landsby].³ Imidlertid er det ret uklart, hvori ‘globaliseringen’ og ‘den globale landsby’ egentlig består. Man forestiller sig, at Den globale landsby på en eller anden måde har prostitueret sig til at levere standardiserede varer til det globale marked og på den måde har fået ødelagt sit lokale særpræg (sin uskyld). Men hvor ligger en sådan global landsby lige nøjagtigt? Hvordan ser den helt præcist ud? Og hvorfor er livet der ‘forkert’?

Og – videre: Hvori består 'det gode liv' helt nøjagtigt? Er det ikke mere et spørgsmål om folks livsanskuelser og præferencer? Et spørgsmål om, at forskellige mennesker bør have forskellige muligheder for at vælge lige netop det bosted, *de* foretrækker – f.eks. et Cittaslowkvarter i en by eller et moderne, markedsorienteret kvarter i selvsamme by?

Endelig er der på godt og ondt et umiskendeligt sydeuropæisk præg over Cittaslow. Det røber sig f.eks. i traditionalismen og den store interesse for at styrke lokale fødevarerprodukter og lokale håndværk.⁴ Igen er ordvalget lidt fluffy, men pessimisten ser for sig en stor skare sindigt arbejdende landbrugere og småhåndværkere, hvis hovedindtægt kommer fra EU's pengekanter. Derfor kunne det ud fra en EU-bureaukrats synsvinkel være relevant at få belyst: Hvad bliver de økonomiske konsekvenser af udbredelsen af Cittaslowbyer i Europa?

Mangel på sociospatial planlægning

For det andet har denne bevægelse – som altså interesserer sig for folks livstilfredshed snarere end deres materielle levevilkår – tilsyneladende ingen ambition om at forene fysisk planlægning med social organisation. Dette kan give en mistanke om, at bevægelsen ikke er i stand til at tage hånd om de meget alvorlige integrationsproblemer, dagens Europa præges af.

Cittaslow ønsker at skabe de fysiske rammer for et sindigt, nydelsesfuldt liv, som er et socialt liv. Men der er tilsyneladende ingen sammenhæng mellem de fysiske rammer og dette sociale liv. Der er en udtalt mangel på sociospatial planlægning.

Cittaslowbevægelsens erklærede mål er som nævnt at sprede 'det gode liv' (*the good living*) og hermed øge livstilfredsheden blandt byborgere verden over. Med andre ord er målet at forbedre borgernes immaterielle levevilkår. Men paradoksalt nok består Cittaslow *i praksis* af en ændring af lutter materielle forhold som miljø, infrastruktur, teknologier og produktion *uafhængigt* af det unikke sociale liv, der foregår i en bestemt by på kloden.⁵ Som sådan synes en klassisk, rigid skelnen mellem fysisk planlægning og social organisation at blive opretholdt. Cittaslow risikerer hermed at ende som det kedelige, konforme samlebandsprodukt, bevægelsen kritiserer den såkaldte 'globale landsby' for at være. Vi risikerer at få stereotypen Cittaslowbyen – og ikke en spændende diversitet af Cittaslowbyer, hvor konceptet er nøje tilpasset en bestemt bys nationalt og lokalt betingede sociale liv og kulturelle traditioner.

Med andre ord burde Cittaslow lukke op for fleksible, lokale og regionale løsningsmodeller – herunder f.eks. en skandinavisk model. Heri kunne også indgå en særlig sociospatial planlægning. En sådan planlægning bygger på en antagelse om en sociospatial dialektik. Hermed forstås det grundvilkår, at folk "konstant modificerer og genformer steder [mens] steder konstant (..) påvirker deres indbyggere", herunder det sociale liv (Knox 2005: 3).⁶ Erkendelsen heraf kan bl.a. spores tilbage til havebyerne fra omkring 1900 samt opleves i de nutidige store mødesteder for alle – de multifunktionelle centre, hvor man bevidst forsøger at få bebyggelse/kulturlandskab

og socialt liv til at spille konstruktivt sammen. I Danmark har vi faktisk en særlig tradition for sådanne store mødesteder af stærkt inkluderende natur – tænk blot på forsamlingshusene, idrætshallerne og kulturhusene.

Ideelt set vil denne sammentænkning af det sociale og fysiske rum føre til opbygning af brobyggende social kapital. Denne type kapital – usynlig for øjet men med synlige effekter – medfører igen en lang række fælles goder som lav kriminalitet, øget samarbejde, tillid og økonomisk velstand (Uslaner 2002).

3. Muligheden for at udvikle en nordeuropæisk Cittaslowmodel

Man kan formode, at en nordeuropæisk udgave af Cittaslow vil have alle forudsætninger for vellykket sociospatial planlægning. Hvorfor egentlig? Fordi disse lande er højtillidslande med rodfæstede traditioner for civil deltagelse, lighed, demokrati, lav korruption og udbredt samarbejde. Det gælder i særlig grad de skandinaviske lande og Holland.

Man kan derfor formode, at blot de fysiske rammer er til stede, opstår alle disse goder – brobyggende social kapital, udbredt tillid, integration og samarbejde – nærmest helt af sig selv, dvs. uden yderligere investeringer fra statens side. Så nemt går det jo nok ikke. Men sammenlignet med korrupte lavtillidslande er det forholdsvis nemt at skabe vellykket infrastruktur for brobyggende social kapital i lande som Danmark, Sverige, Norge, Finland og Holland – dvs. de lande i verden, hvor folk har mest tillid til hinanden, jf. tabel 1.

Tabel 1. Social tillid i 22 lande. Baseret på de internationale værdiundersøgelser (World Values Surveys) og SoCap. Antal pct. af respondenter, der mener at "man kan stole på de fleste mennesker".⁷

	Primo 80'erne	Primo 90'erne	Midt 90'erne	2000	SoCap 2000-05	Gennemsnit
1. Danmark	56	57,7		66,5	77,6	64,5
2. Norge	61,2	65,1	65,3			63,9
3. Sverige	57,1	66,1	59,7	66,3		62,3
4. Finland	57,2	62,8	47,6	58,0		56,4
5. Holland	46,2	55,8		59,8		53,9
6. New Zealand			49,1		56,1	52,6
9. Australien				51,6	41,7	46,7
10. Island	39,8	41,6	43,6	41,1	60,6	45,3
13. USA	46,8	50	35,6	35,8		42,1
14. Japan	40,8	41,7	46	43,1	38,3	42,0
22. Tyskland	29,8	37,9	41,8	34,8		36,1
29. Rusland	35,2	37,5	23,9	23,7	35,5	31,2
38. Pakistan			20,6	30,8		25,7
41. Østtyskland		25,6	24,9			25,3

46. Serbien			29,8	18,8		24,3
50. Frankrig	24,8	22,8		22,2		23,3
57. Bosnien			28,3	15,8		22,0
70. Rumænien		16,1	18,7	10,1		15,0
78. Tyrkiet		10	5,5	15,7		10,4
84. Costa Rica					7,4	7,4
85. Filippinerne			5,5	8,4	5,8	6,6
86. Brasilien		6,7	2,8			4,8
Gennemsnit (alle 86 lande)	40,1	35,1	26,8	27,2		27,4

Kilde: Inglehart m.fl. 2004; SoCap 2005.

I øvrigt viser den spritnye danske værdiundersøgelse fra 2008, at danskerne ikke har fået mindre tillid til hinanden – hele 76 % stoler generelt på andre mennesker, dvs. tre ud af fire danskere er ‘high-trusters’. Vi har altså en meget vigtig – omend uhåndgribelig og usynlig – ressource her, og vi kan vælge at kalde den en *social* kapital.

Hvordan udnytter vi så denne ressource? Og hvordan udnytter *CittaSlow* den? Det er her, mødestederne kommer ind i billedet.

4. Social kapital, mødesteder og multifunktionelle centre

Social kapital og new urbanism

En af bannerførerne inden for social kapital-forskningen, politologen Robert D. Putnam, ser helt overordnet social kapital som sociale netværk, der “har værdi”, helt på linje med andre kapitalformer: “Just as a screwdriver (physical capital) or a college education (human capital) can increase productivity (both individual and collective), so too social contacts affect the productivity of individuals and groups” (Putnam 2000: 19). Herefter foreslår han en mere operationel definition, nemlig “social networks [among individuals] and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them” (ibid.). I den forbindelse underkender Putnam bestemt ikke betydningen af selve bebyggelsen, forstået som en slags ‘social infrastruktur’.

Sammenhængen mellem social kapital og sociospatial planlægning er altså evident men dog underbelyst i den internationale litteratur. Det kan vel til dels siges at være en afspejling af en (for) stor afstand mellem økonomi/sociologi og social geografi. I bogen *Bowling Alone*, hvorfra de ovenstående citater er hentet, kommer Putnam sporadisk ind på *new urbanism*. Han finder i den forbindelse, at det er “surely plausible that design innovations like mixed-use zoning, pedestrian-friendly street grids, and more space for public use should enhance social capital” (Putnam 2000: 408).

Lige fra starten har *new urbanism* søgt at udbrede en lokalsamfunds-arkitektur (*architecture of community*) i stedet for kedelige, monotone forstadskvarterer, der udgør

deciderede fysiske barrierer for socialt liv, samarbejde, indbyrdes tillid og – i sidste instans – opbygning af social kapital (jf. Katz & Scully 1993).⁸ Andre inden for *new urbanism* ser simpelthen sociospatiale masterplaner som det, der kan sikre et urbant/ruralt lokalsamfunds økonomiske og befolkningsmæssige bæredygtighed.⁹

En vellykket lokalsamfundsarkitektur – karakteristisk ved et stort antal formelle og uformelle mødesteder – har altså ikke kun en banal ‘hyggefunktion’. Den har vigtige socioøkonomiske funktioner. Den gør det simpelthen nemmere at opbygge social kapital i området.¹⁰

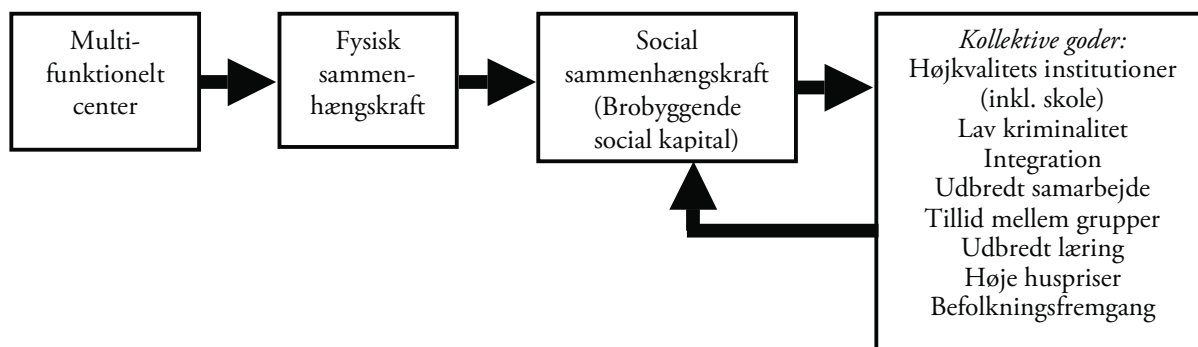
Hvad er multifunktionelle centre?

Et ordsprog siger, at “hvor folk mødes, kommer flere folk til”. Det er hovedideen bag de såkaldte multifunktionelle centre – til tider også kaldet kulturhuse eller multihuse.

Der er tale om investeringer i mursten, der ikke forsvinder i morgen eller om to år, men består som et fælles gode i 50 eller 100 år. Ideen er, at et lokalsamfund (i by eller på land) deles om et større servicecenter rummende vitale, offentlige institutioner som skole, læge, hjemmepleje, apotek, bibliotek, ungdomsklub, sundhedsplejerske, vuggestue, it-center, børnehave og evt. også kirke. Foreningslivets faciliteter skal også placeres her, f.eks. hal og teatersal, samt virksomheder som bank- og postafdelinger, apotek, købmand, frisør. Alle borgere får altså diverse gøremål et sådant sted – hvilket alt andet lige vil bidrage til brobyggende netværk og integration. Det er dog uhyre vigtigt, at centret placeres der, hvor det lokale liv foregår i forvejen, altså der ‘hvor folk mødes’ – *ikke* i et sovebykvarter eller i en forstad, hvor kun en bestemt social eller etnisk gruppe færdes. Hermed vil der nemlig være stor fare for, at bebyggelsen får den stik modsatte effekt og i stedet bidrager til øget ghettoisering og mindre integration.¹¹

Hvis et stort samlingssted imidlertid bliver et mødested for alle, vil det være muligt på én gang at sikre økonomiske stordriftsfordele og et nærhedsprincip. Nærheden sikres ved, at borgerne regelmæssigt mødes på kryds og tværs; lærer hinanden at kende; og har gode muligheder for at samarbejde. Som sådan er disse bygninger perfekte rammer for skabelse af fysisk og social sammenhængskraft i et lokalområde med de kollektive goder, der heraf følger (se figur 2).

Figur 2. Multifunktionelle centre i skabelsen af brobyggende social kapital og kollektive goder.

De hollandske kulturhuse

Hollænderne kalder simpelthen sådanne samlingssteder for kulturhuse. De har fået ideen om et kulturhus fra de skandinaviske lande, men har redefineret begrebet til: "Et mødested (..) hvor man kan finde information, eller hvor der er bøger eller andre informationsmedier, offentlig service eller velfærds- og omsorgsinstitutioner" (Lenteren 2005). Men også i andre lande som England, Norge, Australien og New Zealand har man eksperimenteret med sådanne huse.

De hollandske kulturhuse breder sig hurtigt i disse år. De fleste af de omkring 70 huse er opført i løbet af de sidste fem år. Man har dog hurtigt fundet ud af det hensigtsmæssige i, at ikke blot bibliotek, men også skole, sundhedsservice og lignende kommer under samme tag som idræts- og kulturtilbud samt – i mange tilfælde også – private virksomheder som frisører, posthuse og banker.

Ifølge konceptet skal foretagendet ikke være rent kommercielt men basere sig på et ligeværdigt og demokratisk samarbejde mellem offentligt ansatte, frivillige og private. Et vigtigt formål er desuden at jobaktivere/jobtræne arbejdsledige. Bygningerne er blevet finansieret af kommune, stat, fondsmidler, samt af private investorer som Rabobank. Ofte er skole/bibliotek de vigtigste økonomiske partnere. Man har dels renoveret og udbygget eksisterende boligmasse (f.eks. skoler og kirker), dels bygget helt nye kulturhuse, der kunne rumme alle funktioner (Lenteren 2005).

Figur 3. Kulturhus de Eendracht Giethoorn.

Kulturhus i Giethoorn (2600 indb.), åbnet juni 2004. Der indgår 16 partnere, herunder to skoler, bibliotek, børnehave, hjemmeplejecenter, fysioterapi, Rabobank, dansegrupper, idrætsforeninger.

Kilde: www.wiki.kulturhus.nl

Skærbæk Fritidscenter

Også i Danmark opføres der i disse år multifunktionelle centre. Et enkelt eksempel er Skærbæk Fritidscenter i Skærbæk (3000 indb.) mellem Ribe og Bredebro.

Skærbæk Fritidscenter blev indviet i 1997 i forbindelse med opførelsen af en ny svømmehal. I 2001 blev der bygget en helt ny fløj på bygningen. Den rummer to nye haller, teatersal, fitnesscenter, mødelokaler og skydebaner. Manager Søren Hansen fortæller, at centret har omkring 500.000 gæster om året. Det årlige budget er på 16 millioner kr. Der er aktiviteter 362 dage om året, fra kl. 6 morgen til midnat. "Det er virkelig et multihus", som ifølge Hansen har en "perfekt placering" for enden af hovedgaden, omgivet af indkøbscentre, fodbold- og tennisbaner, rekreative områder og vitale, offentlige serviceinstitutioner.¹²

Huset danner ramme for en lang række forskelligartede aktiviteter jævnt fordelt over den lange åbningstid. Eftersom kommunen ejer de fleste af bygningerne, har centret også en forpligtigelse til at tilbyde aktiviteter med almennyttige formål som svømmehal og dagtilbud til f.eks. pensionister, dagplejemødre og skolebørn.

Figur 4. Skærbæk Fritidscenter en almindelig hverdag ved middagstid. Pedellen hilser på dagplejemødre.

Foto: Gunnar Lind Haase Svendsen, 2007.

Udpluk fra mine interviews viser, at centret har en meget stor betydning som en lokal 'platform for integration'. F.eks. udtaler en 65-årig mandlig efterløkker, der bowler privat tre gange om ugen, spiller håndbold en gang om ugen, samt bowler hver torsdag aften (firmasport): "Det har en kæmpe betydning. Det er utrolig meget brugt i dagtimerne, med en belægning på 80 % (...). Alle snakker med hinanden. Mangler man nogen at snakke med, er der altid folk her". En 26-årig mand, der bor i Tønder og er ansat i fitnesscenteret, udtaler: "Det får de unge i gang. De står ikke på gadehjørnet. I Tønder er der ikke fokus på sådan noget. Her er der mere ballade. Her ligger Bowlingcentret og svømmehallen tre kilometer fra hinanden."

Skærbæk Fritidscenter er et godt eksempel på den tætte sammenhæng mellem bebyggelse, socialt liv og integration. De fysiske rammer inviterer simpelthen til, at forskellige folk mødes, lærer hinanden at kende, får tillid til hinanden, løser indbyrdes konflikter og i det hele taget samarbejder på kryds og tværs.

5. Afslutning

Der er nærmest ingen ende på alt det gode, Cittaslow vil gøre sine borgere (se f.eks. charteret). Men er der mest af alt tale om smukke ord, flotte hensigtserklæringer?

En konkret måde at gribe sagen an på er at udvikle en helhedsorienteret sociospatial planlægning og – ideelt set – et koncept, der er i stand til at rumme lokale løsninger, således at der tages hensyn til lokale sociale og kulturelle særegenheder. Man kunne i den forbindelse overveje at opføre multifunktionelle centre på steder i byrummet, hvor folk allerede mødes i forvejen – noget, man især har set praktiseret i Holland. Disse store mødesteder vil kunne bidrage til at løse nogle af de store problemer, europæerne har med at integrere store befolkningsgrupper, ikke mindst grupper af indvandrere. Som jeg har argumenteret for i denne artikel: En vellykket sociospatial planlægning bidrager til opbygning af brobyggende social kapital, der igen bidrager til øget integration. Måske er dette ikke den ultimative løsning, men jeg mener, det er nødvendigt, Cittaslowbevægelsen forholder sig til sådanne problematikker.

Noter

1. Jeg vil i denne artikel ikke komme ind på en befolknings kulturarv, ej heller betydningen af et lands institutioner – de to 'skoler', der har domineret inden for social kapital-forskningen, når det gjaldt om at forklare, hvorfor nogle befolkninger er velstående og gode til at samarbejde, som f.eks. de skandinaviske befolkninger, mens andre lande forbliver fattige, plagede af korruption og stridigheder mellem sociale, politiske eller religiøse grupperinger, som f.eks. Brasilien og Irak (se Svendsen & Svendsen 2006 for en gennemgang). Jeg vil i artiklen alene fokusere på sammenhængen mellem bebyggelse, brobyggende social kapital og integration.

2. Det bør nævnes, at man i videnskabelige artikler finder mere dybdegående gennemgange af nøglebegreber inden for Cittaslow – eller snarere fortolkninger, se f.eks. Knox 2005 og Pink 2007.
3. "Philosophy – Cittaslow": <http://www.cittaslow.net> (Adgangsdato: 3/2 2009).
4. Se f.eks. "Requirements for excellence" i Cittaslow International Charter: <http://www.cittaslow.net/immagini/news/statutoEN.pdf> (Adgangsdato: 6/2 2009).
5. Som det ikke mindst ses i kriterierne for at blive certificeret som Cittaslowby, som man finder dem i det internationale charters Bilag 3 (Requirements for excellence). Her opremses en lang række ønskelige *materielle* rammebetingelser, der indbefatter gammelkendte indsatsområder inden for miljø, infrastruktur, beplantning af grønne arealer, teknologi og erhvervsudvikling (se Cittaslow International Charter, s. 26: <http://www.cittaslow.net/immagini/news/statutoEN.pdf> (Adgangsdato: 2/2 2009)).
6. "There is an important dialectical relationship between social structures and the everyday practices of the 'insiders' og subjectively constructed spaces and places. We live both in and through places" (Knox 2005: 2).
7. Standardspørgsmålet lyder: "Do you think that most people can be trusted, or can't you be too careful?"
8. En sådan tankegang er naturligvis ikke ny. F.eks. kan man spore rødder tilbage til Ebenezer Howards store vision om havebyer omkring 1900. Her var tanken at forene alt det tiltrækkende ved byerne (den 'urbane magnet' i form af f.eks. kulturfaciliteter) med fordelene ved det landlige (den 'rurale magnet' i form af grønne områder, landbrugsarealer, stille og roligt liv).
9. "If we take positive steps now to establish a framework, we can achieve the changes that are necessary to bring about a strong sense of community and develop a broader vision than that which is evident in parcel-by-parcel growth. By definition, growth in and of itself is good, as it usually signifies economic vitality and financial health. Where effective master plans for growth are implemented, balanced economic expansion is more apt to be realized, assuring a larger tax base from which the community as a whole benefits. Where no vision for growth exists, sprawl results" (Hall & Porterfield 2001: xxii).
10. Der er selvsagt også talrige eksempler på oppe fra og ned-initierede *kiksede* mødesteder.
11. Især hvis bebyggelsen er uheldigt placeret, bliver problemet, at visse grupper – f.eks. flygtninge og indvandrere – motiveres til at holde sig for sig selv, f.eks. hvis sådanne faciliteter ligger i den modsatte ende af byen, hvor de bor. Netop dette var en af de store bekymringer på et borgermøde i Rødkærsbro, hvor jeg holdt et indlæg. Her tænker man på at etablere et multifunktionelt center via en udbygning af hallen. Man har dog en begrundet frygt for at afskære flygtninge/indvandrere og pensionister fra at deltage i det offentlige liv, simpelthen fordi centret ikke kommer til at ligge så tilgængeligt for dem som for de øvrige borgere (Borgermøde i Rødkærsbro-Hallen 29/1 2009).
12. Interview 30/10 2007 med manager Søren Hansen, Skærbæk Fritidscenter.

Litteratur

- Cittaslow (2009a): CittaSlow International Charter: <http://www.cittaslow.net/immagini/news/statutoEN.pdf> (Adgangsdato: 2/2 2009).
- Cittaslow (2009b): "Slow for a better life": <http://www.cittaslow.net> (Adgangsdato: 2/2 2009).
- Cittaslow (2009c): "Cittaslow-manifestet" (oversat til dansk af Svendborg Kommune): <http://www.svendborg.dk/files/Svendborg%20kommune/Kultur%20og%20Planlægning/Kulturogplanlægning%20-%20pdffiler/Slowfilosofien.pdf> (Adgangsdato: 3/2 2009).

- Inglehart, R., Basañez, M., Díez-Medrano, J., Halman, L. & R. Luijkx (2004): *Human beliefs and values*. University of Michigan Press, Ann Arbor.
- Katz, P. and V. Scully (1994): *The New Urbanism: Toward an Architecture of Community*. New York: McGraw-Hill,
- Knox, P.L. (2005): "Creating ordinary places: Slow Cities in a fast world". *Journal of Urban Design*, nr. 1, s. 1-11.
- Lenteren, J. van (2005): *Hand in your keys. On the way to a Kulturhus*. Aprilis, Zaltbommel, Netherlands.
- Nannestad, P., G.L.H. Svendsen & G.T. Svendsen (2008): "Bridge over troubled water? Migration and Social Capital", *Journal of Ethnic and Migration Studies* (JEMS), vol. 34, nr. 4, s. 607-631.
- Pink, S. (2007): "Sensing Cittàslow: Slow living and the constitution of the sensory city", *The Senses and Society*, vol. 2, nr. 1, s. 59-77.
- Putnam, R.D. (2000): *Bowling Alone – The Collapse and revival of American Community*. Simon & Schuster, New York.
- Rothstein, B. & E.M. Uslaner (2005): "All for All: Equality and Social Trust", *World Politics* 58 (oktober), s. 41-72.
- Rothstein, B. (2005): *Social Traps and the Problem of Trust*. Cambridge University Press, UK.
- SoCap (2005): *Social Capital Project*. Komplet database 1. juli, 2005. Kontakt forfatteren for yderligere information.
- Svendsen, G.L.H. (2009): "Multifunctional centres: Fabrics of human and social capital". Udkommer i: F. Columbus (red.): *Rural Education*. Nova Science Publishers, New York.
- Svendsen, G.T. og Svendsen, G.L.H. (2006): *Social kapital. En introduktion*. Hans Reitzels Forlag, København.
- Uslaner, E.M. (2002): *The moral foundations of trust*. Cambridge University Press, UK.
- Uslaner, E.M. (2006): "Does diversity drive down trust?" Working paper 2006.69. Fondazione Eni Enrico Mattei: <http://ideas.repec.org/p/fem/femwpa/2006.69.html> (Adgangsdato: 25-04-2007).